СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 217. Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 17. вересня, 1929. VOL. XXXVII. No. 217. Jersey City, N. J., Tuesday, September 17, 1929. THREE CENTS.

САМОСУДНІ НАПАДИ В ҐАСТОНІЇ ТРЕВАЮТЬ ДАЛІ

ПРОТИЮНІЙНА ТОВПА ВБИЛА ЖІНКУ.

ҐАСТОНІЯ (Норт Каролайна), 16. вересня. — Товпа противників робітничих організацій напала тут позавчора на трок, у котрому їхало кількох страйкуючих робітників місцевих трацьких фабрик на збори страйкарів. Напасники віддали до троку цілу сальву вистрілів та вбили 35-літну робітницю, Елу Мей Вигинз. Убита була вдовою та лишила 4 дітей.

Уряд сейчас зарядив слідство та пошукування за вбийниками. На другий день поліція обжалувала 7 провідників товпи за вбиття пані Вигинз. Між підозрілими є бос одної фабрики, Сосомен, фабричний форман Вил Лончфорд, Трой Джовнс, котрий недавно відгрожувався, що висадить у воздух юнійну канцелярію, та два страйколоми. Є між ними теж Джордж Линґерфелт, ветеран великої війни, котрий керував троком, на якому їхали страйкарі.

ПЛЯНУЮТЬ ВЕЛИКІ ПІДЗЕМНІ ЗАЛІЗНИЦІ В НЮ ЙОРКУ.

МАЮТЬ ЗБУДУВАТИ 100 МИЛЬ НОВОГО „СОБВЕЮ".

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Рада Транспорту подала до публичного відома свої пляни дальшої будови підземних залізниць у Ню Йорку. Після сього пляну малиби в Ню Йорку в короткім часі повстати нові залізниці довжини 100 миль. З того більшу частину, бо 52 милі, малиби збудувати в дільниці Квінз.

Нові будови малиби коштувати 438 міліонів долярів.

БАНКИ ДАЛІ ЛУЧАТЬСЯ.

КРИТИКА ВЕЛИКИХ БАНКОВИХ КОМБІНАЦІЙ.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Тут знова злучилися зі собою два великі банки. Банк Еквитебел Трост Ко. та Сіборд Нешенел Бенк малиби злучитися в банк, що буде обертати капіталом 800 міліонів долярів.

Економісти виступають уже з критикою сих комбінацій банків; кажуть вони, що в сей спосіб сила значення гроша збирається в руки малої горстки людей з великою шкодою для бизнесу.

ХРИСТІЯНЕ ВІДКЛИКАЮТЬСЯ ЗА ПОМІЧЮ ЖИДАМ.

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА ЗА АРАБАМИ, СІОНІСТИЧНИЙ ЛІДЕР ПРОТИ АНҐЛІЇ.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — У місцевій методисько-епископальній церкві на 61шій Вул. та Медисон Ев. відбулися в неділю вечером католицько-протестантські збори в справі допомоги зі сторони християн для палестинських Жидів.

Зі Сан Педро, в Гондурасі, доносять, що Товариство Палестинський Союз виступило з публичним закликом до Ліґи Народів з протестом проти масакри Арабів Жидами в Палестині.

Сіоністична Орґанізація Америки скликала в сю неділю масове віче до Тавн Гол, щоби запротестувати проти погрому Жидів Арабами в Палестині. Бесідники винували за події неактивність анґлійського уряду.

ДЕБАТА В СПРАВІ РЕФОРМИ КАЛЄНДАРЯ.

„СПРАВУ ЗМІНИ КАЛЄНДАРЯ ТРЕБА ПЕРЕДОВСІМ УВАЖАТИ СПРАВОЮ БИЗНЕСУ".

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — На конґресі бухгальтерів, що покінчився тут учора, піднято при кінці справу зміни календаря.

Підняв питання проф. Ервинґ Фишер заявою, що питання календаря се передовсім питання доброго бизнесу. Він радив конґресови приняти резолюцію за проектом, котрий ділить рік на 13 місяців, по чотири тижні кождий.

Були на зборах і инші проекти, а один бесідник подав, що до Ліґи Народів вплинуло 200 проектів реформи календаря. Між сими проектами був проект одного шикаґовського бизнесмена, котрий радив, щоби кожде підприємство ділило собі час так, як йому для бизнесу найвигідніше.

ВИСТАВА АРХИПЕНКА В НЮ ЙОРКУ.

УКРАЇНСЬКИЙ АРТИСТ ВИСТАВЛЯЄ РІЗЬБУ Й КЕРАМІКУ.

НЮ ЙОРК, 16. вересня. — Велика департаментова крамниця Секса при Пятій Ев. та 50. Вулиці отворила нині виставу модерної різьби й кераміки відомого українського різьбаря, Александра Архипенка.

Вистава міститься на пятому поверсі. На виставі є теж 6 модерних вікон роботи Архипенка.

ЗАРЯД ЮНІЇ КРИТИКУЄ СТРАЙКАРІВ.

СПРАВА ПОЛІТИКИ НЮ-ОРЛІЕНСЬКИХ КОНДУКТОРІВ ЩЕ НЕ ПОЛАГОДЖЕНА.

СІЕТЕЛ (Вашингтон), 16. вересня. — Міжнародна конференція юнії робітників електричних трамваїв ухвалила резолюцію, в котрій критикує провідників юнії страйкуючих трамваєвих кондукторів і моторменів у Ню Орлієнсі за їх виступ проти начального уряду юнії.

ГЕРОЙСТВО МАЙНЕРА В ОБЛИЧУ СМЕРТИ.

МАГАНОЙ СИТІ (Па.), 16. вересня. — У місцевій вуглевій копальні підприємства Лігай Велі Ко. обвалилася на громаду 6 робітників земля, що підпирала повалу копальні. Всі шість попали під обвал. Трох з них попало під найтяжчу вагу обвалу й загинуло відай відразу. У другім боці падаюче дерево звалилося на ноги Ворнинга та пришпилило його до землі. Коло нього лежав теж тяжко потовчений Волфґенг, на котрого згори далі обсипалася земля, яка грозила задушити його за короткий час. Ворнинг замісць добуватися зпід дерева, став відгребати землю від лиця Волфґенга. Робив він се цілими годинами, поки ратунковий відділ по 12 годинах тяжкої праці не добувся до них. Коли відділ добув нарешті Волфґенга, показалося, що він уже помер від внутрішнього упливу крови.

ГЛІБ ШАНДРОВСЬКИЙ ПОВЕРНУВСЯ З ЕВРОПИ.

Дня 13. вересня на пароплаві „Беренгалія" повернувся з Европи до Ню Йорку український бас Гліб Шандровський.

По закінченню своїх сольових виступів в „Ґренмен'с Чайніз Театр" в Голивуд, Каліфорнія, Шандровський зістав заанґажований для концертового турне по Европі (Анґлія, Франція, Німеччина і Швайцарія), де окрім того наспівав для німецької звукової фільми в Берліні „Кланґ Фільм", а також виступав у дворі анґлійського короля „Віндсор Кесл" у Лондоні.

В сьому сезоні Шандровський має намір організувати український вокальний секстет для концертового турне по Злучених Державах та Мексику.

БУНТ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

„Шікаґо Трібюн" повідомляє, що в Житомірі вибух бунт політичних вязнів. 200 політичних вязнів у місцевій вязниці вибігли з камер на подвіре і, стараючися втекти, вбили 6 вязничних сторожів. Прибувший сильний відділ українського Чека вгамував арештованих після завзятої бійки, в якій убито 18 арештованих.

ДОЛЯ НАШИХ СІЛЬСЬКИХ ДІВЧАТ.

Вже від тижня пропали сліди по Анастазії Боднарчук, яка служила в Чернівцях при вул. Нового Світа 26. Вона вийшла з дому й казала, що іде до лікаря; відтоді не вернула вже більше. Черновецька поліція пошукує за нею.

СМЕРТЬ КОМУНІСТКИ ВІД ГОЛОДІВКИ.

З Клюжу (Румунія) повідомляють, що там померла по 40 днях голодівки комуністка Хає Ліфшиц. Тому, що комуністи хочуть використати її похорон для демонстрації, поліція поробила всі кроки, щоби не допустити до цього.

9 ХАЗАЙСТВ ЖЕРТВОЮ ВОГНЮ.

В ночі з 14-го на 15-го серпня вибухла пожежа в Підпечерах, пов. Товмач, у мешканню М. Лащука, а відтак поширилася й на инші будинки. Згоріло 9 хазяйств, в тому 40 господарських будинків ріжного рода на загальну шкоду 900,000 зол. п.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД.

В ночі 13. серпня напало двох замаскованих мущин на дім О. Наконечного в Тадані, пов. Камінка Струм., і силою розбивши скриню, забрали 10 долярів та 200 зол. Відтак стріливши кілька разів з кріса — втікли. Поліція їх шукає.

ЧУДО НА „ЯСНІЙ ГОРІ".

„Варшавська Ґазета" доносить з Ченстохова, що дня 14. серпня підчас Служби Божої о. Скитчака в каплиці Матери Божої спаралїжований 29-літній Михайло Бартосяк нагло встав, відзискуючи владу в ногах. Слідство в тому напрямі ведеться.

ПОЖЕЖА В СТРУСОВІ.

Одної ночі вибухла з незнаних причин в Струсові, повіт Теребовля, пожежа в забудуваннях Вінц. Ґрабана. Згоріли всі будинки, рільничі й господарські знаряди й т. д. на суму 2,800 зол. п.

ЦІКАВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ПОЛІТИК.

У Вильні виходить польська газета „Слово Віленьске", котрої редактором є визначніший польський публіцист, Мацкевич. У внутрішній польській політиці він проповідує монархізм, а в заграничній політиці висказує цікаві як на Поляка думки. У відношенню до Франції домагається Мацкевич, щоби Польща богато на неї не рахувала, бо з того нічого не вийде. Франція на думку Мацкевича лиш використовує Польщу, як тільки може, але Франція не поспішилаби Польщі на поміч, колиб Польща знайшлася у якійсь поважній небезпеці. В справі відношення Польщі до Німеччини твердить Мацкевич, що Польща повинна зробити Німеччині поважні уступки і в той спосіб забезпечити собі спокій на Заході. Добросусідські взаємини з Німеччиною мусить собі Польща, каже Мацкевич, купити ціною зміни границь.

Свіжо написав той редактор статтю в своїй ґазеті, в якій каже, що Польща не повинна противитися прилученню Австрії до Німеччини, але навпаки, повинна навіть Німеччині до того допомогти. Тоді, каже цей цікавий польський політик, буде Німеччина милішим оком на Польщу глядіти, а це вийде Польщі на користь.

Але не тільки згаданий Мацкевич починає грати на німецьку дудку і заявляти свою прихильність до Німців. Також деякі санаційні ґазети, як ось львівський „Дзеннік Львовскі", ні звідси, ні звідти почали писати в приязнім до Німеччини дусі.

Побачили, здається, що Німеччина з хвилею евакуації Надренії відзискає своє давне політичне значіння, отже вже тепер сказали собі: чеши дідька зрідка...

ПОМИСЛОВИЙ ПІДСТУП.

Один московський театр в Одесі ніяк не міг стягнути публики на вистави, що в ньому йшли. Публика йшла радше до кіна ніж до цього московського театру. Тоді взявся директор театру на спосіб: Оголосив афішами, що гостям, які не будуть задоволені з вистави, звертати буде каса гроші за білети по відбутій виставі. Публики прийшла сила на так заповіджену виставу. При кінці вистави казав директор заграти „інтернаціонал", себто гимн большевицький і потім запитав публику — кому не подобається остання точка. Ніхто з присутних не зголосився. Директор запитав ще раз, але й другим разом ніхто не висказав свойого незадоволення. Бо, очевидно, говорити публично в большевії про те, що комусь не подобається „інтернаціонал", значить — засудити себе на тюрму, або й розстріл. Цього вечера зробив директор театру добрий інтерес, бо нікому нічого не звернув.

УКРАЛИ 96 МІЛІОНІВ, А МОЖЕ Й БІЛЬШЕ.

В центральній касі вивласнень у Букарешті вкрадено із всіляких фондів 96 міліонів леїв. Але слідча комісія думає, що вкрадено далеко більше. Слідство ще не покінчене. Комісія передасть свій доклад про слідство міністерствам доменів, рільництва й фінансів.

СКАРГА ЛИТВИ НА ПОЛЬЩУ.

Литва внесла на Польщу скаргу до Союза Народів. Закидується Польщі, що вона з литовських еміґрантів Плечкайтиса - угодовця орґанізує банди проти Литви і литовського правительства. Поляки, по словам скарги, зорґанізували були також останній замах в Ковні на премієра Вальдемараса. Так мав заявити головний справник замаху Васіліюс. Твердиться дальше в скарзі, що в справу мачав пальці навіть високий урядозець польського міністерства закордонних справ, Голуфко. Бомби, вжиті при замаху на Вальдемараса, мають походити з польських фабрик. Скарга домагається вислання на польсько-литовську границю окремої слідчої комісії. Скарга взагалі ще більше загострила польсько-литовський спір.

РУМУНСЬКИЙ ФОРТ ВИЛЕТІВ У ВОЗДУХ.

З Букарешту доносять про величезний вибух амуниції у форті Домнесті, віддаленому 6 кільометрів від Букарешту. Цілий форт вилетів у воздух. У віддалі кільканацятьох кільометрів чутно було вибухи. Підчас вибуху на форті находилася компанія жовнірів, зложена з 90 мужа й кількох старшин. До сьогодня невідомо, кілько людей згинуло. Шкоду обчислюють на кільканацять міліонів леїв.

СТРАШНИЙ ВИБУХ У КОПАЛЬНІ НА ШЛЕСЬКУ.

Вищий гірничий уряд з Катовиць подає до відома, що в пятницю, 16. серпня ц. р., наступив в копальні Гільдебранд в Новім селі в глибині 600 метрів, між год. 7—8 рано вибух вугляного пилу. Наслідком цього вибуху частина хідників завалилася і 16 гірників є убитих, а 7 ранених. До суботи рана витягнули лише 14 жертв катастрофи. Ратункова акція з причини вогню і видобуваючихся газів йшла дуже пиняво. Щойно спеціяльні ратункові відділи в відповідних ґазових масках вгасили вогонь і вставили помпи, якими очистили хідники від диму і ґазу. Доходження веде директор окружного гірничого уряду інж Бадівський і від вищого гірничого уряду інж. Кучинський. Вибух наступив наслідком розсаджування верстви вугілля вибуховим матеріялом. Це є найбільша катастрофа в копальні, яка сталася на Шлеську від 30 літ. Остання катастрофа перед 30-ти роками була в копальні Клеофас, у якій погибло 120 гірників.

ҐАСЯТЬ ВОГОНЬ КОМІСІЯМИ.

Міністерство судівництва і міністерство промислу в Румунії вислали до Морен дві комісії, щоби найти причину послідної експльозії, при якій було тяжко покалічено богато осіб.

СОВІТСЬКА ВЛАДА НЕ МОЖЕ УТРИМУВАТИ ВСІХ ШКІЛ.

Народній Комісаріят Освіти України постановив з початком слідуючого шкільного року обєднати по кілька високих шкіл в одну: в Київі, Харкові й Одесі.

ПОЧАЛАСЬ ЕВАКУАЦІЯ НАДРЕНІЇ

ПЕРШІ ВІЙСЬКА З НАДРЕНІЇ ПРИБУЛИ ДО АНҐЛІЇ. СЬОГОДНЯ БЕЛЬҐІЙСЬКА АРМІЯ ПОЧИНАЄ ЕВАКУАЦІЮ.

ЛОНДОН (Анґлія), 16. вересня. — Вчора на залізничому двірці натовпи людей щиро витали прибувших з Німеччини жовнірів першого відділу анґлійської армії, що перебувала в Надренії. Військо прибуло в повному бойовому устаткованню й замітно стомлене подорожю. Мимо того жовніри веселі й задоволені, що нарешті будуть перебувати у себе на батьківщині.

Разом з тим вони зазначують, що в Надренії між анґлійськими військами та німецьким населенням були досить добрі взаємовідносини.

ЙОЛІХ (Німеччина), 16. вересня. — Сьогодня звідси вирушать до дому два баталіони бельґійської піхоти, що знаходить тут в числі 4,000 душ. До 28 жовтня лишиться тут лиш один баталіон з військовою поліцією.

Місто Йоліх має всього 10,000 населення, а міжтим воно було найбільше обсаджене чужинецькими військами. Населення з радістю витає евакуацію чужинців з його території. Бельґійські війська мають закінчити евакуацію Надренії до 30 листопада.

НАВКОЛО ПАН-ЕВРОПИ.

ФРАНЦІЯ Й НІМЕЧЧИНА БУДУТЬ СТРЕМІТИ ДО ОКРЕМОГО ПОРОЗУМІННЯ. СПІШАТЬ ПОРОЗУМІТИСЯ РАНІШЕ, НІЖ ПОРОЗУМІЮТЬСЯ АНҐЛІЯ ТА АМЕРИКА.

ЖЕНЕВА (Швайцарія), 16. вересня. — В той час, як тут чекають, що наступить нарешті порозуміння в справі морського зброєння між Анґлією й Америкою, стає ясним, що також Німеччина та Франція будуть шукати стислійшого порозуміння між собою, раніше ніж почнуться загальні переговори про утворення европейської федерації. В німецько-французьких колах думають, що так само, як перед загальним морським обезброєнням мусить сперш прийти до анґлійсько-американського порозуміння, так перед переговорами про утворення пан-Европи має прийти до порозуміння між Німеччиною і Францією. Вони хочуть осягнути таке порозуміння раніше, ніж збереться слідуюче засідання Ліґи Націй, коли може прийти до утворення федерації Европи. В основу їх порозуміння буде положений поділ економічних впливів між Францією й Німеччиною у Прибалтиці, на Балканах та на сході Центральної Европи. Підчас війни Бріян носився з гадкою утворення спілки держав середущої Европи проти Німців, але тепер він бачить, що годі Франції побороти Німеччину з її високо розвиненою індустрією, а тому змінив свій фронт і став шукати порозуміння з Німеччиною.

НЕПОТРІБНО ПАНЦИРНИКІВ.

ЛОНДОН (Анґлія), 16. вересня. — Можна сподіватися, що дні великанських панцирних кораблів уже почислені. Анґлія має запропонувати виключити з програми морського зброєння великі панцирники, а обмежитися лише кружляками, не більшими від 10,000 тон поємности, з вісім-цалевими гарматами.

У колах анґлійського правительства думають, що це предложення приймуть усі пять морських держав, які будуть покликані для складення спільного договору про морське обеззброєння.

ПОШАНОВАННЯ ЕКЕНЕРА.

ФРІДРІХСҐАФЕН (Німеччина), 16. вересня. — У пятницю приїде до Німеччини командант повітроплава „Ґраф Цепелін" д-р Екенер. Екенер вертається з Америки, де він вів переговори в справі будування нових повітроплавів.

Щоби віддати пошану свойому командантові, „Ґраф Цепелін" полетить до Коксгафен, куди приїде кораблем Екенер. Віддавши йому салют, цепелін полетить до Берліна, де буде стояти на летничому полі, а підчас паради Екенера в Берліні буде літати над містом.

УМЕРАЄ РУМУНСЬКИЙ ПАТРІЯРХ.

БУКАРЕШТ (Румунія), 16. вересня. — Стан здоровля захорівшого румунського православного патріярха такий, що сподіваються кожної хвилини його смерти. Смерть патріярха викличе вступлення до королівської реґентури нового члена на місце патріярха. В політичних колах зацікавлені, ким замінити патріярха, щоби скріпити ще більше становище премієра Маню.

Маню стоїть за тим, щоби на місце патріярха призначити до реґентури Попа, предсідателя парляменту, але є прихильники призначення вдови-королевої Марії. Дехто навіть говорить, що коли вже призначати когось до реґентури з королівського дому, то треба призначити Кароля, бувшого наслідника, батька короля-дитини Михайла.

РИЗИКОВАНІ МАНЕВРИ.

ГЕЛЬСИНҐФОРС (Фінляндія), 16. вересня. — Біля Виборга на російському кордоні відбулися повітрові маневри. Літаки скидали бомби зі справжніми отруйними военними газами. Маневрам приглядався президент републики та инші достойники.

ЗАГИНУЛО 220 МОРЯКІВ.

ГЕЛЬСИНҐФОРС, (Фінляндія), 16. вересня. — Рибалки розповідають, що вони були свідками загибелі російського торпедовця „Войков". Загинув він від вибуху стрілен, які перевозилися на ньому. З 220 членів його залоги нікого не врятовано.

Комісаріят морських справ спростовує ці чутки й нічого не говорить про торпедовець „Войков", який не бере тепер участи в маневрах фльоти й у портах його нема.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КАТИ НАРІКАЮТЬ НА ЖОРСТОКІСТЬ

Звертає на себе увагу останній апель большевиків перед цивілізованим світом у справі китайських варварств та жорстокостей, які Китайці доконоують над радянськими підданими. Большевики на великих шпальтах своїх державно-комуністичних ґазет описують ті жорстокости, які виявили Китайці в Манджурії. Звичайно кожен прояв жорстокости, садизму, безсудної розправи й переслідування часто невинних людей мусить бути зі всією рішучістю й негодованням засуджений. Так і в цьому разі, цілком поділяючи обурення большевиків китайським поведенням з радянськими підданими, ми не можемо однак не пригадати й большевикам, що властиво вони були вчителями Китайців, як катувати, мордувати, у вязницях морити голодом, холодом та хоробами не десятки й сотки, як це роблять Китайці, а сотки тисяч і міліони нещасних жертв, що тепер називаються радянськими громадянами.

Свою гипокризію вже не раз большевики виявили й тепер вони мають знову нагоду ще раз відбити своє страшне катівське обличча в дзеркалі китайських подій у Манджурії. Тепер большевики говорять таксамо, як той людоїд, що коли його вбють та зїдять, то це буде страшним злочином і великим гріхом, але коли він кого вбє й зїсть, то це буде цілком природно й морально. Так і большевики: коли їм хто лише на нагнітку наступить, то вони на ввесь світ апелюють і звертаються до тих, кого вважають своїми заклятими ворогами, з криком: „Ґвалт, рятуйте, бо нас болить!" А коли самі мордували міліони людей, розстрілювали в чеках і так, де лише прийдеться, коли під їх катівськими большевицькими руками лускалися черепи невинних жертв їх божевільного, садистичного терору, коли вони вбивали дітей, старих, немічних і калік, коли вони обернули всю Україну в один концентраційний табор, заражений всіма хоробами, коли душили населення голодом і холодом, коли насилували українське жіноцтво й вкривали всю українську землю трупами, кровю, слізми й плачем, то це вони робили добре діло й ніхто не сміє про це навіть нагадувати. Така їхня катівська мораль.

І тепер, коли большевики так протестують проти китайського терору, в них у сатрапії, а особливо на Україні, кожної години, кожної хвилини не стинають голови жертвам їхнього садистичного божевільства, але страшними муками катують людей і розстрілюють не десятками, як Китайці, а сотками й тисячами. Отож ми приєднуємося й кличемо до протесту проти терору й насильства над безборонним населенням, але не лише в Китаю, а впершу чергу на наших рідних землях, на УКРАЇНІ.

ГАЛИЦЬКІ ОБРАЗКИ

(Оригінальна допись до „Свободи")

В останньому часі підносить щораз більше голову старе москвофільство. У чийомусь інтересі піддержати завмерле життя, а пострах у москвофільських провідників перед утратою ласки тих, яким мають служити, додає їм завзяття до орґанізації. Ростуть нові читальні „Общества Качковського", творяться на взір українських — старорускі кооперативи, та обєднуються в свойому союзі. В найновіщому часі москвофільський рух в Галичині починає обєднуватися з таким же рухом Закарпаття. Цеж від якогось часу одна політична лінія двох „заприязнених держав" щодо Українців.

Щоби навязати нитки зі заграничною молоддю та справити деякі невірности в поглядах на нас у загряниці, а то й відкрити деяким націям очі на те, що не десь на Марсі, але таки в **Европі** живе потоптана велика нація, представники українського пласту виїхали на міжнародний пластовий зїзд до Англії. Доходять вістки, що українські молоді пластуни гарно виправдують вложені на них надії. А наша Іміграція може бути горда з того, бо своїми датками, зложеними на руки Обєднання стараннями таких діяльних добродійок, як п-ні Скубова, п-ні Лотоцька і инші, уможливила цей виїзд.

Арешти й труси в Польщі не переводяться. Читається й чується про них що дня. Свобода думки, особи, чи дому прямо не істнує. Та не до всіх однакова міра. От, у Жовкві на цвинтарі, на могилі 86 українських героїв стояв дубовий хрест з написом на таблиці: „Борцям за Волю України". На днях хтось таблицю розбив. Певно, що не зробили цього Українці. Скільки булоб ревізій та арештувань, колиб так хто допустився профанації цвинтарного польського памятника...

Вже з моїх відчитів і статей могли Земляки зміркувати, яку вагу привязують Українці, що під Польщею, школі. Вся поступова демократія боролася й бореться за те, щоб кожний громадянин міг осягнути найвищий щабель освіти та розвинути фізичні й духові сили виховання та його волю до творчого життя. Це змагання зводиться в нас часто до банального домагання, щоб усі школи були фахові, хоч на ділі не від фаховости школи залежить добробут людства. І в Польщі є змагання змінити дотеперішний застарілий шкільний устрій. Вже дебатували над тим навіть в Освітній Комісії польського сойму. При тій нагоді спромігся на кілька правдивих, а терпких слів в сторону польського уряду польський соціялістичний посол, д-р Прухнік. Підносячи безвиглядність польонізації Українців і Білорусинів при помочі **школи** та виступивши безоглядно проти т. зв. утраквістичних (двомовних шкіл), кликнув: „Уряд повинен або по рецепті ріжних Дмовських, Ґрабських і Корнецьких змагати явно до винародовлення національних меншин, або згідно з маніфестом Косцюшка, національного уряду з р. 1863 та „золотої грамоти" Пілсудського з р. 1921, дати всім народам змогу плекати їх питому культуру. Боротьба уряду з меншинами лише ослаблює державу". Такі й подібні деклярації виголошують часом одвічальні польські стовпи. А тимчасом в цілій Польщі ніхто собі з того нічого не робить. Та про це тільки мимоходом. Про щож іде в польському пляні про переміну шкільного уладу?

Тому, що школи з великим числом дітей, а малим числом учителів не приносять відповідної користи, хоче польський уряд, за прикладом культурних держав, завести т. зв. одноцільну, сім-клясову школу, в якій малоб бути що найменше сім учителів. Тоді діти побиралиб більшу й основнішу науку. Колиб це було пляноване в кождій инщій державі, то тільки можнаб сказати: гаразд. Не те в Польщі. То не Америка, що в кожній, навіть малій місцевости творить велику школу. Польща не хоче дати **всюди** сімклясової школи. Тільки в деяких громадах. А в решти громад? Посціпати їх до купи і сворити одну школу. А сціпаючи їх, треба шкільним кругам тямити на „народови" інтерес. Отже лучити громади так, щоб виходила польська більшість, а тим самим, щоб школа була польська. Тому, що по проєкті не моглаб бути для дітей дальша дорога до школи, як 3 кільом., то проектується відразу додаток до закона про вивласнення землі від селян під так зв. „шкільні шляхи", які мають бути по простій лінії. Як видно — все, що у других народів добре, те в нас прямо страшне.

Тому ми при всяких проектах на вищу, загальну освіту не можемо резиґнувати з добродійства, яке дає наше шкільне товариство, „Рідна Школа". Розуміє в нас це добре українське громадянство Воно не тішиться навіть тоді, коли держава дає хотьби й українську державну школу.

У Львові істнує одна одинока українська народна школа. По роках боротьби будується для неї будинок в такій части міста, в якій є дві народні школи товариства „Рідна Школа". Колиж недавно проголосила управа тої школи, що цього року школа ще не перейде до нового будинку, а родичі „будуть мусіли задовольнитися на далі приватними українськими школами ім. Грінченка", то незадовго появилася в „Ділі" стаття гр. Марії Скрентовички, в якій вона іменем родичів тої части міста рішучо застерігається проти „ширення такого баламуцтва й зневажливого трактування високо заслужених наших приватних шкіл", бо: „дотеперішний благодатний вплив українських приватних шкіл і захоронок „Рідної Школи" в городі князя Льва наглядний. Не тільки дітвора „Рідної Школи", але й цілі родини за нею навертаються до української мови. Українська сила росте" і т. д.

З такою оцінкою заведень „Рідної Школи" погоджуються в нас всі круги. Важним булоби для самої справи та для задокументування, що українська Іміграція не спалахнула соломяним огнем у часі побуту делеґата „Рідної Школи", а з переконання, з відповідної оцінки **своєї** школи несла й буде нести відповідну допомогу тій установі.

Лев Ясінчук.

МАРНОТРАВНА ЖІНКА СОВІТСЬКОГО ДОСТОЙНИКА.

Німецький комуністичний часопис „Роте Фане" веде від довшого часу гостру боротьбу проти жінки Літвінова, яку обвинувачує за нечуване марнотравство й безмежне витрачування грошей.

ЛЬВІВСЬКА ТЕМНА ХРОНІКА.

На головній почті у Львові арештували інспектора листарів Кубалю, який, користаючи зі свого довіреного становища, від довшого часу брав до хати листи з Америки і очищував їх з долярів. — Адвоката Правна, що фальшував рекслі засудили на 15 місяців тяжкої вязниці з позбавленням прав свого диплому; взявши на увагу амнестію, відсидить він ще 5 місяців. — За один день поліція притримала 30 осіб непевних, або за якими шукала.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

УТОПІЧНИЙ РОМАН ВИННИЧЕНКА „СОНЯШНА МАШИНА"

III.

Щодо мистецької вартости „Соняшної машини", то ледви чи хто заперечить, що в ній видно перо Винниченка, якого писаннями захоплювалися українські читачі, якого твори були перекладені на московську, а дещо й на німецьку мову, драми якого не сходять з української сцени, і знайшли дорогу й до деяких німецьких театрів та до фільму.

В стилю Винниченка не багато нового — помітно деяке стремління до різких, експресіоністичних барв і форм, уперте підкреслення зовнішніх ознак, яке часом покриває внутрішню суперечність чи беззмістовність поодиноких персонажів. Детальність малюнку стоїть часом в противенстві до загальности властивої утопії.

Своєрідне враження робить та обставина, що утопічні Німці дуже нагадують дореволюційних Українців. Кождий з них міг би заспівати про себе „Тепер я Німець, не козак, цілком як Німець одягнувся", справді як утопічний Німець в рожевий смокінґ і жабо. Більше того, Рудольф і Макс наприклад дуже нагадують героїв „Чесности з собою" та „Щаблів", хоч вони жадають від своїх коханих не відвидин в публичному домі та иншої чесности з собою, а лише визнання „соняшного хліба". Досить дивно вражає також, що доросла утопічна Берлінка трудить собі голову недоречностями святого письма та моральними питаннями, які собі давно вже порозвязували сільські попівни.

Зібрання коспіративної орґанізації „Інараку" та моральні припаси для її членів нагадують також старих Винниченкових „ґартованців" та його оповідання з українського революційного життя. Терористична діяльність „Інараку" з висаджуванням в повітря банків і театрів нагадує справді лише дикунські вчинки поодиноких божевільних анархістів.

Президент Мартенс не має в собі попередників у творах Винниченка, алеж він є скарикатурований до крайньої міри, і лише в деяких місцях викликає враження живої людини.

Загалом же головні дієві особи змальовані з властивою Винниченкови упевненою самозрозумілістю, яка примушує часом забувати неприродність їх становища.

До кращих місць романа належать родинні та еротичні сцени, де автор почуває себе в своїм елементі й має спроможність розвинути силу свого талану. Але часом робиться шкода доброго матеріялу, ужитого на кепську будівлю. Неймовірність утопії стоїть в різкім противенстві з реалізмом представлення. Мистецька правда має инші норми ніж звичайна щоденна, але вона має їх, і їх не можна порушувати, не руйнуючи ілюзії читача. Можливість є умовна дійсність, але соняшний млинок є занадто примітивним, щоб здаватися можливим. А коли він здається неправдоподібним, то до чого всі ці родинні драми й траґічне піднесення еротики. Отже щоб мати втіху від читання романа, треба не помічати неймовірности соняшної машини, або по можливости абстраґуватися від неї.

Гарно змальовані у Винниченка деякі масові сцени та самий рух, викликаний „соняшною машиною", але й тут небезпечно мислити про звязок між причиною та наслідками. Індивідуальний виріб засобів поживи міг, розуміється, здеморалізувати робітництво й зменшити в нім соціяльні інстинкти, але европейський робітник уживає на виживлення пересічно від одної пятої до одної третьої частини свого заробітку, отже поминаючи прочу неймовірність „соняшної машини", тяжко припустити, щоб робітники, маючи ріжноманітні культурні потреби, перестали працювати, колиб їм хтось давав задурно їсти. Справді можна булоб покликатися на українських селян, які сіють лише те часом, що можуть зїсти, колиб московська окупація не забирала у них всіх „зайвин", не даючи за це нічого.

Прихильників мистецтва самого по собі й для себе не повинні булиб звичайно разити суперечности в соціяльній теорії Винниченка, але для звичайного читача приналежність головних героїв романа до суто терористичної орґанізації та зневажливе ставлення автора до соціялдемократії творять дісонанс з раптовим ідилічним перетворенням капіталістичного господарства в сонцеїстичне.

Революційний рух та еротика були визначними чинниками й у деяких инших творах Винниченка, отже перемога білого жіноцтва над фарбовими арміями є лише послідовним завершенням старої тенденції.

Чужим елементом в цім творі є „непротивлення злу", яке виявляється в пасивнім опорі народу не лише зброї власних прихильників старого ладу, а й війску чужих держав; це останнє нагадує мені одно пацифічне оповідання Льва Толстого, де якесь село перемагає чуже війско голосінням баб та непротивленням чоловіків. Гадаю, що ці елементи в роман Винниченка повинні дуже немило вразити кождого Українця, що бачить увільнення своєї нації лише в послідовній, упертій боротьбі.

А разом з тим мушу побоюватися, що не лише згадані повище властиві кращим творам Винниченка прикмети спричинились до поширення його роману на Україні, а й саме ці неґативні елемента притягають до себе деякі кола слабодухів.

Не треба забувати, що тепешня Україна є для переважаючої частини її мешканців в країною без сонця. Я не кажу вже про її московських окупантів; Московщина була завжди країною сумерку, і це є між иншим причиною того, що вони все так уперто сунулись на Україну, але тут їм затемнювала й затемнює сонце ненависть поневолених тубильців.

Ненависть поневолених, коли вона велика, а не дрібна, може, розуміється, розігнати для них хмари тим більше, що вона є лише відворотним боком любови, але: ледви чи багато є ще тепер здібних до неї. Згадана вже воєнна поразка, психічна реакція, страшні національно-політичні умовини життя, незвичайно тяжкі економічні обставини та брак одноцільного проводу зломили на якийсь час відпорність українського загалу. Над ним тяжить темною хмарою примус. Примус над чином і словом, над думкою і чуттям. Московський большевизм намагається залізти до найглибших закутків душі, опанувати масу й одиницю зовні й у середині. Алеж і двома шляхами може йти їх увільнення. Шляхом масовим — зісенням чужинецького поневолення, і шляхом індивідуальним — самозамкненням психічної одиниці супроти ворожого зовнішнього впливу та єднанням увільнених одиниць у вільний інтелектуально національний колектив. Приклад національної волі поневоленої нації дало польське громадянство в царській Росії, та дає тепер українське громадянство в республиканській Польщі. Гадаю, що по невдалій спробі знести московське ярмо мусів він початися й на великій Україні; значного розвитку його, на жаль, непомітно. І то не дивно, є він тяжкий і потребує великої самодисципліни та яскраво означеного світогляду. Отже сонце світить тепер на Україні не для багатьох, може якраз тому викликає до себе побільшену цікавість і „Соняшна машина".

Для радянського загалу, відтятого від решти світа цензурою та иншими хінськими мурами, роман Винниченка є твором екзотичним; він не має нічого спільного з радянською і дуже мало спільного з усякою иншою дійсністю. І це може подобатися мешканцям радянщини, яким заборонено займатися фантазіями, а наказано „ударним порядком" провадити агітацію між селянами, щоб вони продавали хліб, та викривати всяке куркулівство. Як же це ріжниться від кручення соняшного млинка, і як же повинен мріяти про нього радянець, стоячи в черзі з хлібовими карктами.

І навіщож боротися проти куркулів і троцкістів, проти правих та лівих ухилів, навіщо пристосовуватися до таких ріжноманітних, суперечних, щодня то нових постанов большевицької влади, коли в голові якогось Німця вже може дозріває винахід, що в найкоротшім часі зробить зайвою цілу цю мізерію.

Навіщо боротися за національно-державну волю, коли вже до винаходу соняшної машини ані про Україну ані про Московщину не було й згадки, і поза кордонами Німеччини починалось мабуть дике поле, яке простягалось аж до країн союзу східних держав.

Це може здаватися парадоксом, але в ґрунті річи твір реаліста Винниченка є втечею від дійсности, й він відвертає від неї також і читачів його. В цім відношенні має він дещо спільного з релігією; а нахил до релігійности в народі під большевицьким пануванням має спільні елементи з інтересом інтелігенції до „Соняшної машини". Між першим та другим є та ріжниця, що священики дбають про те, щоб віруючі не забували й про земну церкву, соняшна ж машина не має собі на землі жадного опертя. Це пояснює почасти й ріжницю в ставленню большевицької влади до релігійних течій та до „Соняшної машини".

Цікаво булоб звичайно порівняти роман Винниченка з творами тої плеяди молодих українських арґонавтів, що подорожували недавно до Москви з метою „культурного єднання", щоб ствердити безсумнівно, чого бракує радянському читачеви в їх творах, але їх звязок з [illegible] світом, на жаль, [illegible] межі большевицького космосу не сягає.

З уст одного з проводирів згаданих арґонавтів, з докладу Хвилі, довідуємося, що в „революційній українській літературі були сильні тенденції націоналізму, замкнутого хуторянства та псевдо-народництва... Деякі з них (українських письменників) стали на шлях

ПРОТОКОЛ

з засідання Екзекутиви У. Н. Союза, яке відбулося 29. травня 1929 р.

Присутні: Гол. предсідатель Теодор Грицей; менаджер Семен Ядловський; гол. секретар Роман Слободян; гол. рек. секретар Іван Каштанюк.

Гол. предсідатель пояснює, що з огляду на короткий реченець, у якім має прийти до управи новий уряд вибраний 16-ою конвенцією, його бажанням є полагодити всякі формальности і коли є які залегкі справи, то полагодити їх так, щоби бути до здачі уряду приготованим.

В короткій дискусії показалося, що тому, що до нового уряду увійшли всі старі члени екзекутиви за винятком гол. предсідателя, тож великої здачі не буде, а справи, які є в тоці, поведуться дальше своїм усталеним руслом, бо члени діловодчики свої обовязки будуть безперервно продовжати. Здача буде тільки між старим і нововибраним предсідателем і вона відбудеться в присутности членів екзекутиви. Інші члени гол. уряду одні другим нічого передавати не мають. На провірення діловодства слідуючим разом прибудуть члени тої комісії, вибрані конвенцією і відразу обіймуть свої обовязки. В тій комісії є також лиш один новий член, а двох старих з тими обовязками обзнакомлені. Головні радні прибудуть, як звичайно, на річне засідання Головного Уряду, яке припадає на місяць лютий 1930-го року.

Менаджер С. Ядловський пропонує поставити на денний порядок його просьбу о трімісячку відпустку для поратовання здоровля. Каже, що в тій справі порозумівся з нововибраним гол. предсідателем Н. Мурашком, котрий годиться на таку пропозицію, а саме з тим, що підчас його обняття уряду я буду на відпустці. Я ніколи не думав відпустку брати тай не брав її через 27 літ моєї праці для організації, але тепер вже всі мене лякають, що потрібно сили реперувати, бо зле виглядаю. На силу вмовляють в мене хоробу і ратуватися радять. Яж сам, хоч не чуюся хорим, всеж відчуваю потребу спочинку більше як коли небудь перед тим, і думаю, що мені така відпустка належиться та що відпочинок в полученню з можністю відвідання родинних сторін зможуть мене покріпити на дальших пару літ праці для організації.

Дальше звертає увагу, що це літна пора, нема тут великого руху і через три місяці можна буде без нього обійтися, тим більше, що асистент-менаджер Петро Маційовський, котрий працює при Свободі також вже около 25 літ, діловодство адміністраційне розуміє так, що в повні його заступити може.

По короткій дискусії формально ухвалено уділити менаджерови Свободи С. Ядловському три-місячну платну відпустку, а функцію менаджера за той час поручити його асистентови, Петрови Маційовському, повідомляючи про це банк, де депонується фонд Свободи і почтовий уряд, щоби підписи Маційовського на чеках і моні-ордерах, виписаних на імя Свободи, респектували.

Відтак С. Ядловський звертає увагу на порушену ним на конвенції справу реформи молодечого департаменту, яку новий уряд згглядно екзекутива, буде мусіла глибше обговорити і виготовлений плян піддати під референдум членів. Може та справа прийде під дискусію підчас моеї неприсутности, длятого я хочу тепер сказати свій погляд. В коротці справа мається так: Коли я писав проект конвенційний на цю тему, то я, так само як і на самій конвенції, думав, щоби молодечий департамент передавати поволи в руки самих дітий. Я уважав, що коли молодіж заставиться в такий спосіб провадити діловодство відділове, то вона мимоволі буде інтересуватися справами свого відділу. Це мало відбуватися так, що доростаючу молодіж не переносилобися до повнолітних членів, але вона оставалаби в молодечім департаменті, будучи повнолітними, щоби з того департаменту перетворити осібний відділ і ним управляти. Після конвенції я дався переконати секретареви Каштанюкови, що така реорґанізація булаби дуже повільна, бо дітий взагалі не богато і доходячих до повнолітности рішучо замало, щоби такий переворот відразу зробити. Я дався переконати також, що само ведення діловодства не буде вистарчаючою причиною заінтересовання старшої молодіжи орґанізацією, а навіть можна побоюватися, що молодь не схоче того так безінтересовно робити, як це роблять теперішні відділові секретарі, а що найважніше, то така реорґанізація здержалаби зовсім прихід нових членів до повнолітних членів, який тепер задля здержання еміґрації тільки на тім переході опирається і це моглоби поважно загрозити всій орґанізації. Вкінці я погоджуюся з тим, що це не річ в тім, щоби відлучити фонди молодих від фондів старих членів тай не річ в збиранню вкладок і веденню діловодства. Я зовсім годжуся з тим, що попередна реформа, якою ми скасували осібне діловодство Молодечого Союза і включили його як діловодство Молодечого Департаменту під безпосередню опіку гол. канцелярії і відділових урядників, показалася вповні практичною і корисною, однак я обстоюю при тім, щоби молодіжи, зорґанізованій при У. Н. Союзі дати можність природного розвитку без всяких шкідливих впливів „старої ґвардії". Коли отже їм треба щось більше як інтересовання своїми вкладками, то треба вийти на зустріч їх потребам і створити щось нового і такого, щоби їх дійсно заінтересувати і до орґанізації пригорнути.

І. Каштанюк звертає увагу, що коли є нарікання, що батькам тяжко вкладки і ріжні наддатки платити за свої доростаючі діти і вони стараються той тягар зменшити, то це ще не значить, що вистарчить теперішну систему нашу плачення і збирання вкладок, а передовсім перенсси їх до осібного фонду, встановити так, щоби діти сами свої вкладки збирали і сюди присилали. Бо коли доростаюча молодь не хоче сама за себе платити, то як можна припускати, що коли її відділити, то вона буде за себе сама платити тай ще від других менчих дітий колектувати. Колектовання діточих вкладок тай ціле діловодство не є річею приємною або інтересною. Цего ліпше від наших теперішних відділових секретарів ніхто не зробить. Треба не забувати, що не лиш малі або доростаючі діти своїми власними вкладками зовсім не інтересуються, але нашим старим секретарям не легко їх колектувати, тай не рідко приходиться свої власні гроші закладати. Зміною системи ми тільки зіпсувалиби теперішний порядок, не маючи жадної ґарантії, а то й сумнів, що це направилоби відношення молоді до орґанізації. Впрочім такої молоді, що моглаби вже тепер займитися собою під тим оглядом, ще за мало, щоби таку реорґанізацію можна переводити. Щож до закладання осібних відділів повнолітних членів з молодої нашої тут родженої, то головна канцелярія такий рух все радо витала. Таких відділів однак дуже мало і вони дуже поволи можуть повставати тай ніяка реформа того прискорити не може.

Не можна дивуватися, що наша молодь для самого обезпечення самочинно до орґанізації не вступає, бо і ми сами, старі еміґранти, не лиш задля обезпечення орґанізацію творили. Якби ми не мали в тій орґанізації жадного іншого інтересу як лиш асекураційний, то днесь Союза не булоби. Нам потрібно було свого питомого еміґраційно-громадського життя. І цілком натурально, що в уродженої тут молоді є інші і відмінні потреби. Так, як ми вміли знайти і позаводити все, чого нам потрібно було, так тепер звернутиби нам ліпшу увагу, чого потрібно молодіжи і вийти їй на стрічу. Так як колись Союз попирав всяку акцію коло орґанізовання громадського життя старих еміґрантів, себто всего, чим еміґрація могла інтересуватися на старокраєвий лад, так тепер треба зачинати для молоді **тосамо** робити, тільки на американський лад. Одно другому не може перешкаджати, але противно: одно друге повинно доповняти і підпомагати. Я думаю, що допомагаючи твореню ріжних спортових клюбів там, де вже є відповідна до того молодь, у спосіб пляновий і заохочуючий, може дати нам початок такої акції. Краще буде, коли ми не будемо опускатися як воно природно само творитися зачне і формувати, але як ми сами до того возьмемося як найенерґічнійше і нове життя розбудимо.

Р. Слободян повідомляє, що в порозумінню з Каштанюком, так як це статут предвиджує, наміріли завести зміну в персоналі помічничім гол. канцелярії, в той спосіб, що на місце усуненого помічника приймається дві відповідно кваліфіковані дівчини. Дітий членів У. Н. Союза.

І. Каштанюк додає, що він є ініціятором такої зміни. Всі вже знають, а многі й критикують мене за це, що я, маючи помічну силу, оплачувану фондами організації, ще з власних фондів наймав собі поміч, коли такої було потрібно. Критиковано мене за народність і віроісповідання такої дориночної помочи, але ніхто не застановлявся над тим, що моя платня не така то велика, щоби я з приємністю ділився нею і оплачував собі поміч, коли в мене є надпрограмові роботи та що на це складалися обставини, яких з інших зглядів довше толерувати не можна. Досі фінансовий секретар мав дуже мало помочи, а я як мусів мати більше, то мусів з власної кишені оплачувати. Показалося понадто, що коли треба було помочи, то її не було, а як була, то така груба в поведінці з відділовими секретарями, що викликувала на мене обурення. Тож коли тепер передомною нових чотири роки тяжкої праці, хай не буде нікому дивно, що я старих обставин дальше терпіти не хочу і домагаюся помочи такої як тут потрібно, а то передовсім тверезої і відповідно кваліфікованої. Зміна, яку заводиться, а це, що на місце одного усуненого помічника прийде дві молоді і кваліфіковані сили, не збільшає буджету, призначеного на тую поміч і тільки користь принести може.

По короткій дискусії Екзекутива одобрила пропозицію секретарів.

Відтак С. Ядловський підніс заслуги Комітету злучених відділів У. Н. Союза в Джерзи Сіти, котрий доволі удачно перевів обхід свята 35-літного ювилею в полученню з вложенням угольного каменя в новий дім У. Н. Союза, тай пропонує ухвалити подяку тому комітетови в імени батька Союза за труди того комітету.

По короткій дискусії, в якій сконстатовано, що обхід того свята так, як був переведений, приніс неабияку користь моральну і в повні вартав положеного труду, то за це комітетови належиться в повні заслужена офіціяльна подяка зі сторони головної управи У. Н. Союза.

І. Каштанюк повідомляє, що з нагоди 35-літного ювилею, а саме з оказії того обходу, член У. Н. Союза С. Мусійчук з Шикаґо зложив відповідні слова, а композитор Гайворонський арію гимну У. Н. Союза, який видано друком дуже гарним накладом і пропонує, щоби той наклад з каси Союза оплатити і його між членів на памятку того ювилею роздати, або за жертви на Сиротинець виміняти. Що й після дискусії формально ухвалено.

Р. Слободян підносить потребу переведення резолюції, що зробити з оставшою так званою „старою резервою" молодечого департаменту, якої дальше на посмертні виплати уживати не потрібно бо нові фонди ті виплати вже вповні покривають, тай пропонує перенести її наразі до фонду адміністраційного молодечого департаменту, звідки буде можна його ужити, так як того буде вимагати потреба того департаменту. І це формально ухвалено зробити.

Порученнем рекордовому секретареви повідомити нововибраного гол. предсідателя про час засідання Екзекутиви в день 1-го липня в ціли участи в його офіціяльнім перебранню урядовання згідно з вибором конвенційним і правилами статута, на цім засіданнє замкнено.

І. Каштанюк,
гол. рек. секретар.

орієнтації на Західну Европу (Хвильовий та инші). Ця течія виявилася в обєктивно ворожій пролетаріятові концепції, відомої під назвою „хвильовизм — шумськизм". Українська революційна література під керовництвом КП (б) У змогла проте перебороти націоналістичні тенденції і ступила на шлях здорової пролетарської творчости..."

Принагідно треба згадати, що літературна течія „хвильовизм-мумськизм" була переможена такими нелітературними засобами, як куля, вязниця та заслання. Алеж Хвиля побоюється рецидивів цеї течії.

Винниченкови, принаймні за його „Соняшну машину" нахилу до цеї течії закинути не можна; не зважаючи на це, другий представник „здорової пролетарської творчости", Микола Скрипник, величає його в „Літературі й Мистецтві", з 6. лютого, „позаштатним політиком і письменником, що сам себе переживає".

Вороже ставлення цього критика з шереґів К. П. (б) У. до Винниченка, поминаючи звичайну колеґіяльну заздрість, можна зясувати між иншим і тим, що Винниченко дає радянським читачам щось инше ніж 735 українських авторів, які в 1927 р. випродукували 1876 „художніх" творів.

Що Винниченко перебуває крізу своєї творчости, того не можна заперечити, але я не гадаю, що він себе безнадійно „переживає".

Лаври Винниченка не даватимуть ще певно довгий час спати радянським письменникам України. „Соняшна машина" певно не мине й фільму, але до сонця вона української землі не наблизить, і на чужині слави не здобуде.

До інтернаціональних верхів можна піднестися лише на міцнім національнім ґрунті. Без ньогож інтернаціоналізм викривлюється дуже легко в недокровний космополітизм.

Віддаленість Винниченка від рідного ґрунту є основна причина крізи його творчости. Коріні талану Винниченка лежать занадто глибоко в українськім елементі, щоб його можна було витягти звідти й пересадити на инший ґрунт. Але його, зрештою зрозуміле для кождого мистця, стремління вгору трапляє часом в противенство з можністю загального розвитку, тим більше, що вищі верстви українського суспільного інтелекту були ще дуже затроєні домішкою московських впливів. І в пізнійших творах Винниченка зазначились яскраво чужі йому, нездорові течії, непомітні може для більшости українських читачів, що й самі перебували в хоробливій сфері московських впливів. Національна українська революція не уздоровила, на жаль, творчости Винниченка. Еміґрація моглa скорше пошкодити, ніж помогти йому.

Наслідком маємо в „Соняшній машині" получення примітивної мрії українського селянина, мати досить хліба, з космополітичною ідеєю увільнення людськости від капіталістичної господарки, з усіма недоречностями й неймовірностями, які походять з нього.

Я не поділяю погляду пана Миколи Скрипника, що Винниченко переживає себе, але я гадаю, що він переживає крізу. Винниченко живе недалекими, а близькими, тому можна побоюватися, що кріза його творчости може тревати, поки на Україні утвориться вільний, здоровий, національний осередок, який дасть нові, здорові елементи і для творчости Винниченка.

Будемо сподіватися, що Україна віддячить сонцем Винниченкови за його „Соняшну машину".

М. Данько.

Відень, дня 24. квітня 1929.

ЗНОВ РОЗБІРКА ЦЕРКВИ НА ХОЛМЩИНІ.

Дня 20. серпня ц. р. зголосилась у посла Вол. Кохана делеґація громадян місточка Крилів на Холмщині та повідомила про намагання польських чинників „розібрати" їхню церкву (муровану), подібно, як це мало місце в Павловичах. Люде просили, щоб посол Кохан прибув на місце та поробив відповідні заходи у компетентних чинників. Вислано негайно в цій справі телеграми від Української Парляментарної Репрезентації до міністерства внутрішних справ, воєвідства в Люблині і староства в Грубешові. Посол Вол. Кохан виїхав з поручення Секретаріяту УНДО і Президії Клюбу на місце. Звідомлення з поїздки Секретаріят оголосить у пресі.

ЕСПАНСЬКІ КНЯЗІ І ПОЛЬСЬКІ ПАНИ.

Польський маґнат князь Санґушко запросив до себе в гості до Підгорець, пов. Золочів, кількох кревних теперішнього еспанського короля. До Підгорець прибули: близький кревняк короля Альфонса Рапіз де Бурбон, сестрінка короля Ізабеля де Бурбон разом з мужем ґрафом Яном Замойським і Тереса ґрафиня Замойська. Санґушко показує заграничним маґнатам свої безмежні маєтки і забавляє їх полюванням. Нема то як панам маґнатам і князям! Кажуть, що наші ухісти вислали до Підгорець делеґацію з поклоном еспанським дукам.

НА БЕРЕСТЕЙЩИНІ НЕ МОЖНА ВЧИТИ ДІТЕЙ ДОМА.

Чисто українське село Орхів, пов. Берестъ над Бугом, не має своеї школи, а діти мусять ходити до польської 6-кл. школи в польській кольонії Томашівка. Щоби полекшити дітям науку та вчити їх по українськи, селяне утримували в селі учителя Українця, Ковальчука, який мав учити дітей по домах. Наразі учитель повів працю в місцевій читальні „Просвіти" і влаштовував для дітей т. зв. „Фізичні забави" і гуртував духовний хор. Але й за це пішли доноси до шкільної влади і до поліції, що в Орхові заложено нелеґальну школу. Зокрема учитель Томашівки доніс, що з хвилею появи в Орхові учителя Українця діти з Орхова і Комарівки зовсім перестали ходити до школи. З другого боку, хоч і закон дозволяє навчання дітей дома, учитель погрожував людям, що за непосилання дітей до школи буде накладати подвійні кари.

До села зїхала поліція. Розпитувала, писала протоколи. І хоч нічого злочинного не найшла, то всетаки передала справу до суду і вже на 13-го вересня назначено в Домачеві, в городському суді, розправу проти учителя Ковальчука, проти голови, секретаря і скарбника читальні „Просвіти" в Орхові.

СКАНДИНАВСЬКА КАЗКА.

Читачі слабих нервів не повинні би читати цієї казки, бо в ній оповідається про трох нещасливців, яким розбився корабель і шість днів кидали ними бурливі филі у малому човні, а не мали нічого їсти.

Коли вже голод добре дався їм у знаки, згодилися, що один із них мусить пожертвувати себе, щоби два інші могли що їсти. Жереб упав на Піете Окльома із Бенсберґа. Товариші з ним щиро розпрощалися та стали гострити ножі.

Нараз надійшла величезна феля, схопила човен та кинула його разом із людьми на самітний острів. Піете Окльом упав непритомний.

На щастя той самітний острів був замешканий і Піетевим товаришам якось пощастило роздобути цілу гарну темночервону вуджену вепрову шинку. Принесли її на беріг, де Піете лежав непритомний, та поставили йому її під ніс. Це поділало. Нещасний отворив очі, потім помало сів на траву та глядів на цю шинку.

— Ну, друже, чи не гарний це шматок мяса?

Одначе Піете мовчить і глядить без одушевлення на шинку. Потім питається:

— Все це гарно, товариші, одначе тепер скажіть мені: на чім я сиджу?!

ЗВІТ КОМІТЕТУ ЗЛУЧЕНИХ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

В ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Комітет був зложений на припорученне Екзекутиви У. Н. Союза з представників відділів для переведення Союзового свята в дни 12-го травня 1929, з нагоди вложення угольного каменя в новий дім У. Н. Союза, 35-літну річницю істнования У. Н. Союза і приняття делеґатів на 17-ту конвенцію У. Н. С.

В склад Комітету увійшли представники слідуючих відділів з Джерзи Сити, Н. Дж.:

Від. 4. Братство св. О. Николая, С. Кусень, Й. Крайник.
Від. 25. Товариство Свобода, Іван Каштанюк.
Від. 54. Тов. ім. Івана Франка, Ів. Гусар, Андрій Дячик.
Від. 70. Укр. Клюб Поступовий, Ст. Костів, Ст. Гладкий.
Від. 170. Тов. Укр. Січ, Гр. Рейнгардт, Дмитро Фурка.
Від. 257. Бр. св. Петра і Павла, Антін Жубрид, Ст. Федович.
Від. 275. Тов. Дарахівщина, Ів. Сосульський, Ів. Гумницький.
Від. 286. Бр. св. Володимира, Стефан Шимон.

З огляду на льокально-політичне значінне одної з частий свята, а саме походу улицями міста Джерзи Сиіт, провідну ролю в томуж взяв Українсько-Американський Демократичний Клюб під проводом Григ. Євусяка, якого членами є в більшости члени У. Н. Союза.

Участь в поході взяли слідуючі Товариства:

Від. 3. Тов. Запорожська Січ з Елизабет, Н. Дж., 30 осіб під проводом М. Карнаса, М. Сухарського і С. Ката.
Від. 5. Бр. св. О. Николая з Асторії, Л. Ай., 15 осіб під проводом Ст. Кривеня, Івана Кубарика і Дмитра Симбая.
Від. 8. Тов. Подільська Січ з Йонкерс, Н. Й., 8 осіб під проводом Мик. Чолія, Вас. Мандзія і Григ. Скробача.
Від. 12. Бр. св. Андрея з Йонкерс, Н. Й., делеґація з 4-ох осіб.
Від. 14. Тов. Буковина з Ню Йорку, Н. Й., 86 членів з прапорами і відзнаками під проводом Мих. Гульки, М. Т. Паламарюка і Дмитра Костинюка.
Від. 22. Тов. ім. Богдана Хмельницького з Бруклина, Н. Й., делеґація з 6 осіб під проводом Мих. Баглая.
Від. 37. Сестр. Любов з Елизабет, Н. Дж., делеґація з 6 осіб.
Від. 42. Тов. ім. Т. Шевченка з Пасейк, Н. Дж., дел. з 3-ох осіб.
Від. 54. Тов. ім. Івана Франка з Джерзи Сиіти, Н. Дж.. 10 осіб під проводом урядників.
Від. 64. Тов. ім. Тараса Шевченка з Петерсон, Н. Дж., делеґація з 5-ох осіб.
Від. 65. Бр. св. Володимира з Елизабет, Н. Дж., около 200 осіб під проводом Василя Левчика, Якова Красновського і Теодора Федоша.
Від. 66. Бр. св. Андрея з Ню Йорку, Н. Й., делеґація з 20 осіб під проводом Льва Фединяка.
Від. 69. Тов. Зоря з Ню Йорку, Н. Й., в комплеті 57 осіб під проводом Олекси Плескуна.
Від. 97. Тов. ім. Івана Франка з Пасейк, Н. Дж., 20 осіб під проводом Вас. Сметани, Мих. Табачука і Ів. Долинського.
Від. 104. Бр. св. О. Николая з Перт Амбой, Н. Дж., около 20 осіб під проводом М. Вітова, Мих. Зелвака і Павла Шута.
Від. 117. Тов. Запорожська Січ з Ню Йорку, Н. Й., понад 40 осіб під проводом Василя Зиблікевича, Семена Кучми і Тимка Ніновського.
Від. 130. Бр. св. Володимира з Ню Йорку, Н. Й., около 100 осіб під проводом Григорія Ґалецького, Івана Ґалецького і Василя Одинського.
Від. 144. Тов. Жеребецька Любов з Ню Йорку, Н. Й., делеґація з 6 осіб під проводом Петра Барткова.
Від. 155. Тов. Запорожська Січ з Перт Амбой, Н. Дж., около 100 осіб, під проводом Івана Ваверчака, Мих. Чумера і Василя Дригинича.
Від. 168. Бр. св. Василія з Перт Амбой, Н. Дж., около 75 осіб під проводом Григорія Дячишина, Григорія Ґеби і Теодора Іванили.
Від. 204. Відділ 204 У. Н. С. з Ню Йорку, Н. Й., делеґація з 10 осіб під проводом Миколи Воробця і Мик. Близнака.
Від. 213. Бр. св. Михаїла з Байон, Н. Дж., около 150 осіб під проводом Йос. Кобрина, Мик. Путаса і Андрія Романова.
Від. 219. Тов. ім. Михайла Грушевського з Нюарку, Н. Дж., понад 25 осіб під проводом Стефана Шіпки.
Від. 270. Бр. св. Івана Хрестителя з Джерзи Сиіти, Н. Дж., понад 50 осіб під проводом Романа Стружа, Миколи Піґури і Йосифа Жарського.
Від. 275. Тов. Дарахівщина з Джерзи Сиіти, Н. Дж., около 50 осіб під проводом Івана Сосульського, Івана Гумницького і Нестора Манорика.
Від. 281. Тов. ім. Тараса Шевченка з Байон, Н. Дж., около 25 осіб під проводом Льва Бачинського, Матвія Петруняка і Івана Довганя.
Від. 286. Бр. св. Володимира з Джерзи Сиіти, Н. Дж., около 25 осіб під проводом Теодора Шмайди, Теодора Заканича і Василя Чорного.
Від. 291. Бр. св. О. Николая з Бруклина, Н. Й., два делеґати, Теодор Ґлюз і Семен Туз.
Від. 293. Бр. св. О. Николая з Бруклина, Н. Й., 16 осіб під проводом Теодора Вальорного і Стефана Музики.
Від. 294. Тов. Згода з Ровей, Н. Дж., около 20 осіб, під проводом Миколи Мосори, Миколи Гузара і Дмитра Гуменюка.
Від. 298. Тов. Любов з Бронкс, Н. Й., делеґація з трох осіб.
Від. 322. Сестр. Пр. Діви Марії з Нюарку, Н. Дж., около 20 осіб під проводом Іванни Карач.
Від. 325. Тов. Зап. Січ з Бруклина, Н. Й., около 50 осіб під проводом Стефана Заблоцького.
Від. 361. Тов. Дністер з Ню Йорку, Н. Й., около 300 осіб під проводом Ілії Гузара, М. Никифорчина і Мих. Боднара.
Від. 366. Тов. Просвіта з Ізелин, Н. Дж., делеґація з 8 осіб під проводом Петра Баховського, Григорія Цвякали і Семка Седіли.
Від. 371. Тов. Зап. Січ з Нюарку, Н. Дж., делеґація з 6 осіб під проводом Івана Тарнавського і Олекси Шумського.

Члени многих інших відділів брали участь в святі, хоч їх відділи не зголосилися офіціяльно і для того вимінені не можуть бути.

Цей опис подається тому, щоби при тій нагоді всім вимінениим зложити від комітету належну подяку. Хай цей факт, що таке велике число відділів і членів не пожалували часу, труду і коштів, щоби своєю присутністю звеличати свято своєрідної орґанізації, остається не лиш в милій для всіх учасників памяти, але і в рекордах гол. канцелярії У. Н. Союза і на сторінках орґану „Свободи".

Комітет почувається до милого обовязку звернути при тім увагу, що декотрі відділи, а саме з Байон, Елизабет і Перт Амбой, понесли більший видаток ще й тому, що прибули з власними бандами. Інші з прапорами і відзнаками. А всі задержали від початку до кінця взірцевий порядок, чим звернули на себе увагу чужинців, як солідно зорґанізованої маси, за що Комітет передовсім від себе складає на тім місци признанне і щиру подяку.

Атракцією походу була участь умундурованих нюйорських Січей, а то: Січи ім. Богдана Хмельницького і Чорноморської Січи під командою сотника Миколи Воробця, як також прикрасою походу явився більший відділ учеників школи В. Авраменка в ґарних українських народних строях.

Оба висше вимінені відділи не лиш у великій мірі прикрашували похід і ціле свято, але були наглядним доказом, що під омофором Батька Союза міститься повне наше іміґрантське життє, а не лиш німа асекурація. І для того обом цим відділам, а саме Січовикам, згуртованим в Січи ім. Богдана Хмельницького і в Чорноморській Січи в Ню Йорку, за це, що не жалували труду і мимо перешкод з огляду на свій власний зїзд попередного дня у Філаделфії, на свято Батька Союза так численo прибули, комітет складає щире Спаси-Біг.

Ученикам школи В. Авраменка, які, будучи Союзовцями, використали спосібність прислужитися Батькови, комітет не менше щиро дякує, а управителеви д. В. Авраменкови ще й осібно желає, щоби таке миле враження, як тут у Джерзи Сиіти, оставляв по собі по всій нашій іміґрації, куди поступить.

Комітет жалує, що обставини так склалися, що не було можности відріжнити конвенційних делеґатів і уставити в осібну ґрупу в поході. За це комітет не менше щиро дякує всім тим Вп. Делеґаткам і Делеґатам 17-тої Конвенції У. Н. Союза, що не пожалували труду і кошту, щоби з далеких сторін прибути на це Союзове свято і своєю присутністю звеличати його спільно з прочими Союзовцями і гістьми.

Позаяк програма всіх частий свята була вже доволі точно описана на сторінках нашого орґану, тому Комітет не буде того ще раз переповідати, але в сповненню свого обовязку з сего місця подякує еще раз всім тим, що по можности в ріжний спосіб до звеличання того свята причинилися, а саме Товариству ім. М. Лисенка з діріґентом А. Ґелою, а також солістам п.п. Марії і Анні Левчик, Мелянії Чура, Марії Соколюк, Ользі Милянович, Любці Гладкій і пп. Гр. Шустикевичеви, Ів. Левчикови й Омелянови Гладкому за співучасть в святочному концерті. Бувшому предсідателеви К. Кирчову таксамо належиться осібна подяка за прегарну вступну промову на концерті, як і всім прочим бесідникам, що прилюдно підняли значіння цего обходу і свята.

Чужинцям, котрі взяли участь в нашім святі, а саме конґресменови О'Брайнови, мейорови Гейгови, комішенерам міста Джерзи Сиіти і судії Мек Ґавернови комітет висилає письменну подяку індивідуально в англійській мові.

Вкінци комітет подає до загального відома, що фінансова сторона цего обходу представляється так:

На прихід призначений був дохід з оплат вступних на концерт і вечеру, дохід з продажі відзнак і прапорців тай добровільні жертви.

На розхід зложилися слідуючі видатки: Кошт вечері і обслуги. Оплата перевозу, то є омнібуси на вечеру, а відтак делеґатів до Нюарку. Перевіз річний делеґатів на конвенцію. Банда, галя на місце збірне і друга на концерт. Перекуска на збірнім місци, друки, відзнаки, прапорці, фотоґрафії і інші дрібні видатки. Комітет зібрав і видав, або іншими словами обернув сумою $1,852.46, з чого на Сиротинець У. Н. Союза припала сума $324.97.

Коли зважити, що до вечері комітет мусів доплатити, а з концерту також не мав великого приходу, так головним жерелом приходу оказалася продаж відзнак і прапорців, якою займалися переважно діти наших місцевих членів і тому хай і тим дітям, що помогли комітетови, а котрих комітет в заміщанні і поспіху не вспів точно і поіменно занотувати, хай буде честь і слава.

Рахунки не є як слід викінчені. Комітет не був приготований на це, що знайдеться много учасників, що на час тикетів не поплатили і таких, що перед святом не звернули, а в послідній хвили роздумалися і участь взяли, тай в цей спосіб при них належитість осталася. Але комітет вдоволений тим, що злучив кінці приходу з розходом, уважає дальше своє існованне злишним і отсим розвязується, а тих, що до днесь довгують за тикети, просить належитість звернути вже безпосередно до комітету Сиротинець У. Н. Союза, як жертву.

Оден чи два случаї були такі, що хтось присилав належитість, а участи не брав. Місце їх було заняте, а заплата включена до загального приходу, з якого чистий дохід пішов на призначену ціль Сиротинець У. Н. Союза.

На кінци підписані в імени Комітету щиро дякують всім членам його за співпрацю, желаючи всім в щастю і здоровлю діждатися еще 50 літного ювилею Батька Союза.

Хай жие Батько Союз і всі його члени та прихильники на многая, многая літа!

ЗА КОМІТЕТ ЗЛУЧЕНИХ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА
В ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.:

Іван Каштанюк, голова.
Семен Кусень, скарбник.
Михайло Косоноцький, писар.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ВЖЕ МОЖЕТЕ ОДЕРЖАТИ НОВИЙ КАТАЛЬОГ КНИЖОК КНИГАРНІ СВОБОДИ РІЖНОГО ЗМІСТУ.

БАНКИТИР УМЕР
Комедія з сільського життя на три дії.
Виступає в сій штуці 14 осіб. — Ціна 35 центів.
Замовлення слати до книгарні „Свободи".

КОЖДИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХАТ ПОВИННА НАХОДИТИСЯ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДИ"